

**Gadenne Florian, Francis Martin. 2024.
L'arbre monde. Belin Éditeur/Humensis.
Paris, ISBN 978-2-410-02862-1**

Către sfârșitul anului 2024 a apărut în editura franceză Belin, o carte dedicată gorunului (*Quercus petraea*), o carte interesantă și frumoasă nu numai prin conținut cât mai ales prin faptul că face parte dintr-un gen de literatură aflată la intersecția dintre știință și arte, atât ale cuvântului cât și ale celor vizuale. Se numește „L'arbre monde” (într-o traducere liberă ar fi Arborele ca o lume) scrisă și superb ilustrată de Florian Gadenne și Francis Martin. Florian Gadenne este artist plastic francez axat pe ilustrat aspecte din natură din perspectiva interacțiunilor dintre organisme, atât la nivel macroscopic cât și microscopic, stabilit în Japonia, absolvent al Școlii Superioare de Arte Frumoase din Nantes, cu numeroase participări la expoziții internaționale. Francis Martin este un cunoscut cercetător al micorizelor și fiziologiei arborilor, director emerit al Institutului Național pentru Agricultură, Alimentație și Mediu (INRAE) din Nancy, Franța).

Cartea propusă de cei doi autori este o invitație la a abandona pentru o vreme lumea grăbită și sufocantă a orașului pentru imersiunea în frumusețea și calmul pădurii, considerând

în acest context gorunul drept un exemplu de măreție printre speciile de arbori și aducând în acest sens argumente din diferitele credințe și mitologii europene.

Desenele lui Florian Gadenne, într-o epocă în care informația vizuală este dominată de fotografie și digitalizare revin la frumusețea dintâi a artei desenului, a ilustrației dedicate istoriei naturale. Continuă astfel lunga tradiție a ilustrației științifice care are drept precursor pe pictorul și omului de știință renescentist Leonardo da Vinci (1452-1519) ale cărui desene înfățișează plante, animale, detalii morfologice, elemente de peisaj natural dintr-o perspectivă marcată de interesul științific, de a cunoaște și clasifica lumea vie. Un alt nume important atât în istoria artei cât și în istoria ilustrației științifice a fost Maria Sybilla Meriam (1647-1717), cu splendida și monumentală lucrare „Metamorphosis insectorum Surinamensium”, ilustrată cu acuarele ce reproduc aspecte din flora și entomofauna Surinamului prezentând pentru prima oară în știință stadii din metamorfoza insectelor, mai cu seamă fluturi. Istoria ilustrației științifice îi include și pe Sarah Bowdich, exploratoare și ilustratoare (1791-1856) sau Franz Bauer (1760-1826), un pictor al păsărilor și plantelor.

Amândoi pictorii au redat cu acuratețe aspectul exterior al diferitelor specii de plante și animale în acord cu stilul impus la acea vreme, stilul Linnean axat pe detalierea minuțioasă a morfologiei organismelor. În multe cazuri, ilustrațiile cu un puternic impact estetic au fost produse chiar de oamenii de știință cum a fost exemplul lui Ernst Haeckel (1834-1919), cu a sa „Kunstformen der Natur” (Formele artistice ale Naturii). De altfel, ideea că desenul redă cu mai mare acuratețe detaliile morfologiei organismelor a fost până nu demult dominantă în domenii precum sistematica și taxonomia organismelor dar și în biogeografie sau morfometria geometrică. Ilustrațiile lui Florian Gadenne sunt însă preponderant artistice, sugestive în contextual cărții, un context integrator, holistic, axat pe ecologia pădurii.

Formule artistice aplicate mai cu seamă în secolul al 20-lea și secolul al 21-lea în care s-a dezvoltat și un nou gen literar aflat la intersecția dintre textul științific ce utilizează un limbaj specializat și proza literară (memorialistică, literatura călătoriilor și explorărilor, jurnalul, cu alte cuvinte genuri literare non-ficționale), s-au dezvoltat ca urmare a nevoii de a comunica într-un mod liber și personal experiența comuniunii cu natura. Unul din marii precursori ai genului care a fost filozoful Henry David Thoreau (1817-1862) cu a sa carte „Walden”, lucrare devenită fundamentală pentru principiile conservării naturii și pentru sinteza social-environmentalistă, fiind prezent cu un pasaj citat în „L’arbre monde”.

De multe ori argumentele de natură emoțională reușesc să convingă publicul mai bine decât cele elaborate și demonstrate științific când este vorba de natură, biodiversitate sau crize de mediu. Discursul auster construit pe terminologie științifică este înlocuit de discursul colocvial, metaforic cu o adresare directă, în zona afectivă a spiritului cititorului. Într-un sens mai larg, aceste tendințe în scrieri și în arte vizuale sunt caracteristice eticii environmentaliste și a poziției psihosociale a biofiliei (afecțiunii față de alte forme de viață) în care poate fi încadrată cartea lui Gadenne și Martin.

Conceptul pe care este construită cartea „L’arbre monde” este unul cât se poate de novator dat fiind ideea care a stat la baza scrierii și desenării ei este arborele la diferitele lui vârste și multitudinea de specii de animale, ciuperci și plante care se i asociază direct, cu alte cuvinte arborele ca o lume în sine, bogată, diversă și surprinzătoare. În fapt, sunt rediate artistic rețele de interacțiune între diferitele specii asociate gorunului într-un context fenologic, al ciclurilor materiale și influenței factorilor abiotici perturbatori cum sunt incendiile, seceta și doborâturile de vânt. Structura cărții este pe 55 de subiecte, fiecare constând într-un text cu elemente de ecologie, istorie naturală dar și de vibrație emoțională cu scopul de a trezi empatia pentru vietăți

altfel trecute cu vederea, de la tardigrade, la anelide, gasteropode, sau colebole. Textele sunt riguroase în informația științifică comunicată și emoționante datorită mesajului menit să trezească simpatie, un apel la conservarea pădurilor și a biodiversității adăpostite de fiecare arbore în parte. Fiecare text este însoțit de o ilustrație care caracterizează un organism sau redă o interdependență, cum ar fi insecte și ciuperci xilobionte asociate degradării lemnului mort, sau ciuperci de micoriză asociate rădăcinilor de puiți ai gorunului. Cartea include planșe care conțin integrate informații asupra biodiversității asociate părților supraterrane ale gorunului și a domeniului subteran al rădăcinilor, la care se adaugă comunitățile complexe de descompunători ai litierei. Sunt atașate reprezentările organismelor dar și denumirile lor: 158 de specii pentru părțile supraterrane și 78 pentru domeniul subteran al rădăcinilor precum și a consumatorilor de ciuperci saprotrofe, sau a celor micorizante. De altfel, supracoperta desfășurată este un poster reprezentând organismele asociate gorunului, poster ce poate fi utilizat în procesul educațional, un obiect sugestiv și foarte frumos. Câteva dintre prezentări se referă la ciclul de viață și elemente de biologie/fiziologie a gorunilor, altele sunt dedicate ciupercilor micorizante (unul din subiectele intens cercetate de Francis Martin), celor patogene (cum ar fi *Microstroma album*, caracterizată ca fiind autori de pixel art” pe frunze), ciupercilor saprotrofe importante în reciclarea nutrienților existenți în litieră, a mamiferelor al căror habitat este reprezentat de gorun și pădurile în care poate fi găsit (lilieci, veverițe, mistreți, iepuri, căpriori dar și șoarecii care contribuie major la diseminarea ghindelor în anii cu fructificație abundentă) precum și păsări a căror casă este puternicul gorun: *Streptopelia turtur* (turtureaua), *Garrulus glandarius* (gaița) atât de importantă în dispersia ghindei sau *Sitta europea* (țicleanul) care se hrănește cu omizi procesionare. Sunt exemplificate insecte fitofage precum *Curculio glandium*, trombarul ghindei astfel poreclit de autori drept

„clownul pădurii”. Între insectele ce trebuie protejate un exemplu dat de autori este *Calosoma sycophanta*, specie entomofagă pe care autorii o caracterizează drept „prădător feroce”. Își găsesc locul în text și insectele galigene, rămele, tardigradele, gastropodele sau insectele parazitoide alcătuind astfel un bestiariu complex, după cum se referă autorii la bogăția de specii dependente de gorun.

Câteva elemente de încadrare sistematică a gorului în genul *Quercus* și istoria restrângerii și extinderii arealului în Holocen (perioadele glaciare și interglaciare precum și refugiile în care specia a supraviețuit climei aspre din timpul glaciațiilor), informații asupra semnificațiilor culturale la popoarele europene și asupra utilizărilor, altele despre despăduriri și crizele de mediu care afectează gorunul completează tabloul complex al arborelui-lume.

După lectura cărții „L’arbre monde” impresia este de încântare dublată un puternic impact educațional, de promovare a ideii de conservare a biodiversității și protejării ecosistemelor forestiere. La acest impact contribuie major remarcabila valoare estetică transmisă de desene, altfel spus - o carte care nu trebuie ratată.

Ecaterina FODOR

Gabriel Duduman, Cezar-Valentin Tomescu, Anca Măciucă, Ionuț Barnoaiea, Ovidiu Iacobescu, Mihai-Leonard Duduman: Vegetația și Fauna Pădurii Șipote din Municipiul Suceava. Editura Universității „Ștefan cel Mare” Suceava, 2024. 248p. ISBN 978-973-666-811-1

Iată că Bucovina își strânge din nou seva într-o carte, de data aceasta despre Pădurea Șipote, atât de dragă sucevenilor. Cei șase autori au colectat un bogat material documentar și naturalistic pentru a-l pune să povestească cum s-a creat ceea ce Mihai Botez numea un sistem al spațiului amenajat. Adică un ecosistem, nu tocmai natural, dar nici prea departe de cerin-

țele unui astfel de concept. Scheletul lucrării este asemănător unui amenajament silvic, învigorat de ample dezvoltări privind hidrografia zonei, crearea și gospodărirea pădurii, elementele de biodiversitate (specii rare). De departe, cea mai valoroasă componentă a opusului este baza de date cu vegetația lemnoasă din zonele interesante pentru vizitatori (Anexa 2). Nu cunoaștem soarta catalogului spațiilor verzi al Municipiului Suceava, dar anexa respectivă vine în întâmpinarea unei nevoi permanente a sucevenilor: aceea de a știi ce se întâmplă cu arborii și arbuștii din oraș.

Pentru cei ce sunt familiarizați cu aspectele legislative și de urbanism, o astfel de carte poate fi privită ca un scut în apărarea capitalul natural de agresiunea capitalului urban, inevitabilă pe termen mediu și lung. Din perspectivă istorică, cartea oferă informații prețioase referitoare la fenomenele erozionale din trecut, la mijloacele de stopare a proceselor de degradare, dar și la poluarea cu mase plastice, ce marchează, din păcate, zonele intens vizitate de localnici și turiști. Evoluția în timp a pădurii, menită inițial să stopeze degradarea solului, demonstrează capacitatea silviculturii de a găsi calea de mijloc între conservarea naturii și gestionarea cu simț de răspundere a

terenurilor forestiere, astfel încât cât mai mulți localnici și turiști să poată beneficia de un cadru natal atât de generos. Finalul cărții este important, deoarece autorii vin cu soluții tehnice concrete de înlăturare a deșeurilor, de toaletare a arborilor și păstrare a biodiversității.

Din punct de vedere tehnic, cartea arată impecabil: hărțile sunt realizate la aceeași rezoluție, limitele parcelare sunt foarte precise iar materialul arhivistic și fotografic este clar, luminos. Glosarul de termeni inserat în lucrare îi ajută pe nespecialiști să înțeleagă mai bine ce se întâmplă în pădure și cu pădurea, facilitând astfel o mai bună comunicare a silviculturilor cu societatea civilă. Felicitări celor șase colegi pentru modul exemplar în care au conlucrat și au recoltat un material documentar atât de divers și prețios.

Laurențiu Ciornei: Apostolii pădurii. Mari personalități ale silviculturii din România. Editura Economică, 2024. 416p. ISBN 978-606-0930-68-6

Iată un prim proiect notabil, coerent și de amplă inspirație, în recuperarea memoriei profesionale a silviculturilor, făcut de colegul nostru Laurențiu Ciornei. Economist în cadrul Institutului de Economie Națională al 232

Academiei, licențiat în drept, în agronomie și silvicultură, Domnia sa a fost atras din totdeauna de pădure.

Un specialist care vrea să vadă pădurea așa cum este, iar pe oamenii ce o deservesc sau o folosesc să-i cunoască cât mai bine. Motiv pentru care a înțeles să înceapă de unul singur construcția unui Panteon virtual al silviculturii, în care să se regăsească buna-credință și dăruirea profesională a cel puțin două generații de silvicultori și cercetători.

Așa că a început cu ceea ce americanii consideră ca fiind părinții fondatori. Documentarea unui asemenea demers științific este grea, pentru că, pe de o parte, autorul nu a avut șansa unui interviu direct cu fiecare personalitate în parte, iar pe de altă parte informația la care a avut acces nu a fost totdeauna la prima mână. Autorul a folosit în munca de documentare s-a folosit de colecția digitalizată a Revistei Pădurilor, demers extraordinar pentru care trebuie să-i mulțumim colegului Alexandru Borz, de la Universitatea Transilvania din Brașov.

În diverse împrejurări am cunoscut personal câteva din personalitățile omagiate în acest prim volum, la finele carierei sau în plină activitate. Nota comună tuturor este o profundă dăruire pentru pădure și studiul acesteia. Poate că motoul cel mai potrivit pentru acest prim volum ar fi spusa lui Nae Ionescu, adresată mai tinerilor colegi: „Să mergeți în succes cel puțin la fel de mult pe cât am mers noi în eșec”.

Volumul este foarte bine documentat iar autorul a avut o idee strălucită de a împleti, într-o manieră „ecosistemică”, povestea ideilor despre pădure cu poveștile celor ce au generat respectivele idei. Acest prim volum începe cu Petre Antonescu și se încheie cu Ion Popescu-Zeletin. Începe cu un corifeu, ce a adus codrul grădinarit și se încheie cu un alt corifeu care, un veac mai târziu, a venit cu cea mai consolidată metodă de amenajare a pădurii de codru regulat – metoda creșterii indicatoare.

În biografia fiecărei personalități evocate sunt inserate și o serie de informații tehnice

ce ajută cititorul să înțeleagă mai evoluția administrației silvice, atât pentru pădurile publice cât și pentru cele private. Structura fiecărei secțiuni dedicată unei anumite personalități are un fir narativ propriu, subcapitolele sunt particularizate în funcție de realizările personalității evocate.

Astfel, am aflat de Vlad Cârnu Munteanu, fondatorul ameliorării plantelor în România, fondatorul Stațiunii Agronomice din București.

Textul are un farmec aparte, este zglobiu am putea spune, pentru că dl Ciornei are o libertate interioară care dă pe-afară câteodată, prin analogii insolite și sintagme ce dau o altfel de viață textului. Iată un citat ce demonstrează acest har: „Așa cum monahii au lucrat pentru a înălța lăcașuri sfinte, simboluri ale conectării cu divinul, în mijlocul frumuseții naturii, la fel și acești silvicultori, pionieri în acest domeniu deosebit de important, au depus eforturi considerabile pentru a proteja și conserva pădurile noastre, oferind un cadru vital pentru viață și pentru sănătatea ecosistemelor.”

Deși autorul a depus un efort considerabil în munca de documentare, i-au scăpat totuși câteva personalități marcante, ce se regăsesc în text sub forma unor citări: prof. Vintilă Stinghe și prof. Teodor Bălănică (ce a făcut pușcărie pentru că a spus că în pădure se respiră un aer mai moral), „tandemul” Constantin Traci și Eugen Costin, ce au lăsat ca moștenire o amplă rețea de suprafețe experimentale de durată în ameliorarea terenurilor degradate, frații Laurențiu și Mircea Petrescu, ce au excelat în îngrijirea arboretelor și protecția pădurilor, dr. Radu Disescu, frații Ilie și Paul Decei, dr. Sorin Armășescu, autorul primelor tabele de producție în România, și mulți alții.

Autorul a intuit perfect faptul că silvicultura are nevoie de o „hagiografie” proprie și intenționează să continue acest demers publicistic, vital pentru menținerea conștiinței profesionale a silvicultorilor într-o vreme în care mercantilismul profesional și politic distruge lent, dar sigur, pădurea și conștiința forestieră.

Marian DRĂGOI

Emil Hadarag, Viorel Butnaru, Ana Irina Trocea, Ionela Lupașcu, Vasile Alvirescu, Costinel Cristescu, Petre Bistriceanu, Maria Bistriceanu: Ocolul Silvic Târgu Ocna – Monografie. 172 p.

În primul număr al revistei Bucovina Forestieră din 1993, revistă readusă la viață după 50 de ani de întrerupere a activității sale, regretatul dr. ing. Radu Ichim, în cuvântul introductiv „Către cititori”, spunea - între altele – plin de speranță: „*Apelăm pe această cale la toți forestierii din zonă să participe cu diferite lucrări, note, noutăți, informații din raza lor de activitate, la conținutul acestei reviste, care dorim să fie de înaltă ținută tehnică și științifică, o vie expresie a gândirii tuturor specialiștilor*”. Dar, în cei peste 30 ani care au trecut, puțini dintre silvicultorii angrenați în administrarea pădurilor au răspuns la acea chemare. De aceea, este cu adevărat îmbucurătoare apariția unei lucrări precum cea pe care o prezentăm, realizată de silvicultori care s-au confruntat cu marea diversitate a problemelor pe care trebuie să le rezolve inginerii, tehnicienii și pădurarii la nivel de ocol. Și mai laudabil este acest demers, dacă avem în vedere faptul că lucrarea nu este o sinteză a unor informații descriptive preluate din amenajament sau din diverse alte lucrări care prezintă

zona respectivă din punct de vedere geografic, ci o investigație foarte bine documentată a apariției și dezvoltării administrației silvice și a silviculturii în zona localității Târgu Ocna din județul, Bacău. Că este vorba despre istorie și nu despre altceva, ne lămurește motto-ul plin de tâlc cu care ne întâmpină lucrarea: „*Istoria este testamentul lăsat de către strămoșii strănepoșilor ca să le slujească de tălmăcire a vremii de față și povățuire a vremii viitoare*” (Mihail Kogălniceanu). De fapt, Ocolul Silvic Târgu Ocna este – am putea spune – doar un pretext (cel puțin în unele capitole) pentru a aborda o problemă cu anvergură mult mai amplă, adesea (mai ales când este vorba de legislație) de nivel național sau regional.

Atipică din multe puncte de vedere, lucrarea este structurată în cinci capitole, urmate de cinci anexe, lista de referințe bibliografice și câteva imagini cu oameni și locuri reprezentative pentru Ocolul Silvic Târgu Ocna. Scrisă de ingineri, oameni obișnuiți cu concretul și cu precizia, lucrarea nu începe cu un „Cuvânt introductiv”, așa cum se obișnuiește, ci cu harta Domeniului Ocnei, așa cum a fost acesta în secolele XVI-XVIII, și cu precizarea faptului că înainte de Legea pentru secularizarea averilor mănăstirești, statul român nu deținea în Moldova decât 12.244 ha pădure și acestea se situa pe moșia domnească de la Târgu Ocna. Apoi, în primul capitol al lucrării se prezintă începuturile legislației silvice în Moldova, de la „*Așezământul lui Alexandru Moruzzi pentru păduri, rădiuri și dumbrăvi*” din 1792 și „*Pravila pentru cruțarea pădurilor de pe moșiile monastirești și altele*” din 1843, până la „*Instrucțiunile speciale*” din 1858, de punere în aplicare a pravilei din 1843. Unele dintre aceste acte normative sunt reproduse în lucrare, astfel încât cititorul să le aibă la îndemână și să poată observa că – așa cum precizează autorii lucrării – reglementările actuale se bazează pe principiile stabilite încă de atunci.

Capitolul al II-lea tratează aspecte de ordin național privind administrația silvică de la Unirea Principatelor până la 1910 (apariția ce-

lui de-al doilea Cod Silvic). Sunt menționate legile date în această perioadă și care au dus la apariția și dezvoltarea administrației silvice, formele de organizare a administrației și personalul aferent acesteia. În 1881 apare pentru prima dată menționat ocolul Silvic Târgu Ocna ca formă administrativă inclusă în Circumscripția IX Bacău. Evoluția administrației acestui ocol în perioada 1881-1909 este abordată destul de detaliat în cele 38 de pagini ale capitolului III. Sunt prezentate date despre suprafețele de pădure și moșiile pe care se aflau acestea, principalele personalități silvice care au activat la nivel regional sau local, problemele cu care s-au confruntat silvicultorii în diverse etape etc. Analiza detaliată la nivel de ocol în perioada 1909-1949 este continuată în capitolul IV, în care sunt menționate și noile reglementări din domeniu apărute în cei 40 de ani. Ultimul capitol este consacrat analizării evoluției administrației pădurilor din Ocolul Silvic Târgu Ocna de la 1950 până în 2023, evoluția fiind urmărită pe cele două etape istorice: 1950-1989 (după naționalizarea pădurilor), 1990-2023 (retrocedarea pădurilor către foștii proprietari). Disponând de mult mai multe date pentru ultimii 73 de ani, această perioadă este prezentată și mai detaliat decât cele anterioare. Pentru etapa 1950-1989 se evidențiază ca aspect deosebit de important amenajarea integrală a tuturor pădurilor din România și rolul deosebit de important jucat de profesorul Ion Popescu-Zeletin (originar din județul Bacău) în elaborarea sistemului original de amenajare a pădurilor și de zonare funcțională a acestora, dar și în alte domenii ale silviculturii, având – din perspectiva autorilor - o viziune apropiată de cea ce astăzi denumim „dezvoltare durabilă”. În semn de respect și de apreciere a muncii depuse în slujba pădurilor, sunt menționați în lucrare toți angajații ocolului din aceste ultime două etape. Lucrarea în sine este un elogiu adus înaintașilor, un gest deosebit de frumos într-o lume în care domină dezbinarea și interesele mărunte, și un dar generos făcut celor de azi și celor de mâine, o comoară de date inedite, culese cu trudă din arhive.

Ca „mesaj de luat acasă”, cititorul găsește pe coperta posterioară a cărții un frumos citat din lucrarea lui Ștefan P. Radianu, intitulată „*Personalul pădurilor statului*” și publicată în 1890, în Revista Pădurilor: „*Știința forestieră pretinde o varietate de studii și o existență așa de activă, că trebuie s-o începi de tânăr și să-i consacrî toată viața, ca să te măgulești că o știi nițel. Progresul poate veni numai cu această condițiune. Cei care conduc prin improvizatii își petrec timpul ca de obicei: cântărind picioare de muscă în balanțe de pânză de păianjen*”. Prin aprecierile făcute de-al lungul întregii lucrări cu privire la actele normative

analizate, la organizarea administrativă a pădurilor, la modul în care înaintașii au știut să rezolve diverse probleme tehnice din domeniul silviculturii etc., autorii ne dau o veritabilă lecție de știință forestieră, pe care o recomandăm oricui este interesat de acest domeniu. Și – pentru ca lucrarea să ajungă la un număr cât mai mare de potențiali cititori - sperăm că autorii vor găsi sprijinul necesar pentru ca o nouă ediție a lucrării să fie publicată de către o editură, într-un tiraj suficient de mare.

Nicolai OLENICI